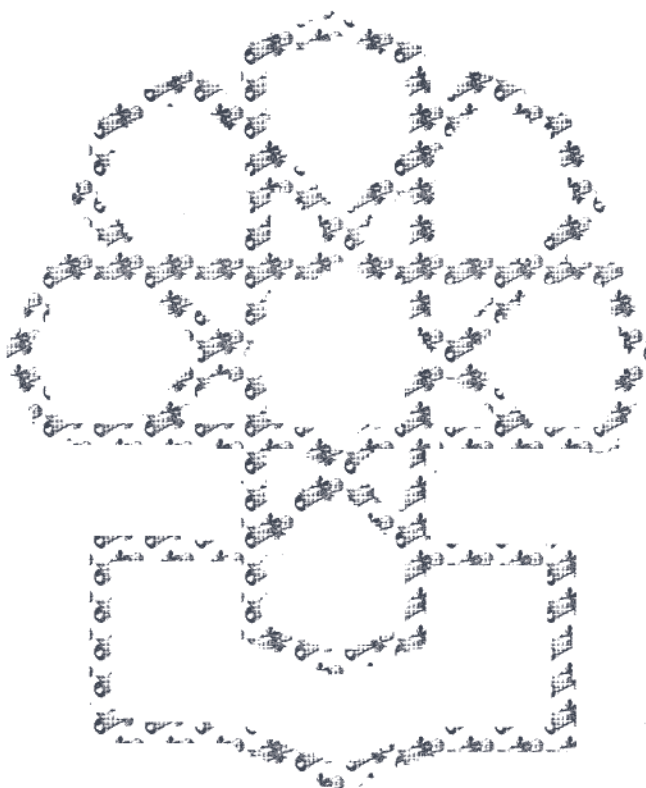

۲۳۸۳

ورزش؛ کارکردها و انتظاراتها

معاونت پژوهشی
اردیبهشت ۱۳۷۶

کار: گروه (۱) خدمات پژوهشی

کد گزارش: ۴۱۰۲۳۸۳

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع‌رسانی فارابی
شماره: ۱۳۳۶۸
تاریخ: ۲۵ / ۱ / ۷۹

ورزش نه تنها از مهم‌ترین عوامل سلامت و نشاط جسمی و روحی افراد جامعه می‌باشد، بلکه در بارور نمودن اوقات فراغت اقشار مختلف به ویژه جوانان و نوجوانان و ایجاد بهره‌وری هر چه بیشتر از پتانسیل عظیم انسانی در راهبرد به سوی اهداف ملت‌ها و دولت‌ها، نقش بسزایی دارد. هر چند که رشد و ترقی ورزش در یک جامعه از نشانه‌های توسعه فرهنگی اجتماعی آن به شمار می‌رود، اما امروزه ورزش صرفاً یک مقوله اجتماعی نبوده و نیست و ورزش فرهنگ‌ساز است و در دنیای امروز از آن به عنوان یک حربه فرهنگی - سیاسی در جهت مقاصد صحیح و سالم یا فاسد و مواد مخدر استفاده می‌گردد. متأسفانه در کشور ما ورزش نتوانسته نقش شایسته خود را در رسیدن به اهداف متعالی ایفا نموده و جایگاه بایسته خویش را به دست آورد. در این مقاله مقصود بررسی تاریخچه ورزش نبوده، اما به هر حال قبل از انقلاب اسلامی ورزش کشور دورانی را سپری نمود که از آن بسان جامعه‌های غربی به عنوان ابزاری در جهت تحمیق و استعمار فرهنگی و سیاسی ملت استفاده گردید. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، آرمان‌های مقدس الهی - اسلامی همه چیز را تحت تأثیر خود قرار داد و ورزش هم از این امر مستثنی نبود. ملتی که عزم خود را در آزادی و استقلال جزم کرده بود، می‌بایست از ورزش به عنوان وسیله‌ای در راه رسیدن به اهداف حداکثر استفاده را کرد. اما جنگ تحمیلی همه نهاد‌های جامعه را از جمله ورزش را تحت تأثیر خود قرار داد و عملاً فرصتی برای رسیدگی عمیق به این موضوع باقی نماند. بعد از پایان جنگ و شروع بازسازی کشور، بخش تربیت بدنی هم مانند سایر بخش‌های اجتماعی در برنامه اول توسعه مورد توجه قرار گرفت و این روند در برنامه دوم توسعه ادامه یافت، هر چند که در اجرای سیاست‌های برنامه اول و دوم توسعه بهبود نسبی در بعضی از شئون ورزش کشور حاصل شد، اما مشکلات اساسی این مقوله هنوز هم به قوت خود باقی است و نابسامانی‌ها در اداره امور به چشم می‌خورد.

بحث اول - ورزش از دیدگاه مقام معظم رهبری

چنانکه گذشت مقام معظم رهبری توجه ویژه‌ای به مسئله ورزش و ورزشکاران دارند. در ماه‌های گذشته ایشان در جمع ورزشکاران بیاناتی ایراد فرمودند که شاید بتوان از آن به عنوان اساس و مبنای شکل‌گیری «منشور توسعه ورزش» در کشور یاد نمود. ایشان نقش ورزش را یک ضرورت و نیاز زندگی انسان دانسته و ایجاد روحیه اشتیاق به ورزش و ورزشکاری و ورزش خواهی را در مردم را وظیفه اصلی مسئولان ورزش کشور دانستند. بیانات مقام معظم رهبری هم از لحاظ کیفی و هم از لحاظ کمی باید مورد توجه و تدفیق مسئولان امر

ورزش قرار گیرد.

قسمت مهمی از بحث ایشان مربوط است به مسئله ارزشی بودن ورزش به عنوان یک پدیده سازنده و مؤثر در ارتقای سطح فرهنگی و علمی جوانان.

با توجه به این که جامعه ما یک جامعه اسلامی و ارزش گرا می باشد، ورزش جامعه نیز با تبع آن دارای جایگاه ارزشی می باشد. این جایگاه دارای سطوح زیر می باشد:

الف- ورزش به عنوان ابزار حفظ سلامت

ورزش یکی از ابزارهای حفظ سلامت و تقویت و رشد استعداد جسمانی است و سلامتی جسم در نشاط و شادابی روح و روان مؤثر است. که این مهم می تواند در سلامت کل جامعه و رشد و ترقی و توسعه کشور به عنوان عاملی مؤثر مطرح باشد.

مقام معظم رهبری در این زمینه این گونه می فرمایند که:

«کشوری که بخواهد خوب اداره شود و به اهداف خود برسد و نیز جامعه ای که بخواهد در دنیا سرفراز بماند و استقلال حقیقی را به دست آورد و در عرصه های نبرد سیاسی، اقتصادی و نظامی پیروز شود، نیازمند مردمی سالم، بانشاط و برخوردار از قدرت اراده و تصمیم گیری است که این هم از رهگذر توجه جدی به امر ورزش حاصل می شود».

ب- ورزش به عنوان سرگرمی

ورزش علاوه بر سلامتی جسم و رشد قوای جسمانی از سرگرمی های مباحی است که به عنوان ابزاری جهت مقابله با معضلات اجتماعی جامعه اسلامی مانند بیکاری در اوقات فراغت، مفاسد اجتماعی، اعتیاد و... از اهمیت خاصی برخوردار است.

از این دیدگاه استفاده از ورزش در حد ضرورت در جهت رشد و اعتلای جامعه اسلامی عقلایی و منطقی به نظر می رسد.

ج- قهرمانی در ورزش در عرصه های بین المللی

قهرمانی در ورزش در عرصه بین المللی از یک سو از شاخص های توسعه و پیشرفت دولت ها و ملت هاست و از سوی دیگر انگیزه های است برای تحریک و تحریر جوانان و نوجوانان به منظور اقبال هر چه بیشتر به طرف ورزش.

رهبر انقلاب در این زمینه می فرمایند:

«در هر کار دسته جمعی، قهرمان، یک رمز، نماد، سمبل و الگوست، بنابراین بدون قراردادن برگزیدگان

رشته های ورزشی در برابر چشم جوانان نمی توان آنان را به سوی ورزش سوق داد».

نظر به اهمیت مسئله و سخنان مشروح رهبر معظم انقلاب در این زمینه در قسمت بعد به تفصیل به بررسی این موضوع خواهیم پرداخت.

بحث دوم- ورزش قهرمانی

رهبر معظم انقلاب در بیانات خویش پیرامون مسئله ورزش قهرمانی رهنمودهای مهمی ارائه نمودند.

معظم له ورزش قهرمانی را سنگ بنا و پشتوانه حقیقی ورزش عمومی بر شمردند و فرمودند:

«مسئولان ورزش باید با یک دید فلسفی و با اتکا به یک منطق قوی، صحیح و حکمت آمیز حرکت کنند... بنابراین دولت و ملت بزرگ ایران باید همگام و همراه با یکدیگر وبا انجام تلاشی مشترک و هماهنگ به پیش بروند و با این نگاه، ایران اسلامی می تواند در امر ورزش جلوتر از دیگران باشد.»

ایشان در قسمت دیگری از بیاناتشان، فرار گرفتن جمهوری اسلامی ایران در رده یکی از سه کشور اول جهان در مسابقات ورزشی را به عنوان هدف ورزش قهرمانی ایران مطرح کردند و فرمودند:

«ما باید از برخی ورزش های دسته جمعی مانند فوتبال، والیبال و بسکتبال که در دنیا به صورت ورزش مفید پذیرفته شده اند، استفاده کنیم و نیز ورزش هایی را که در آن قدرت جسمانی مطرح است مورد توجه قرار دهیم.»

توضیح این که ما به طور کلی، در بعضی از رشته ها شرایط مساعدتری از نظر روحی و فیزیکی برای قهرمانی در جهان داریم، مانند کشتی آزاد که با توجه به سوابق این رشته ورزشی و برتری های فیزیکی جوانان و دانش مربیان و علاقه مندی عمومی مردم، در این رشته همواره در سطح سه کشور برتر جهان قرار داشته ایم. اما در بسیاری دیگر از رشته ها، وضع ما مطلوب نیست و برای تحقق نیات و اهداف خود، باید کارهای زیربنایی و گسترده ای صورت دهیم.

به جز رشته کشتی آزاد و رشته های رزمی در شرایط کنونی هیچ رشته دیگری نیست که ما امید به قهرمانی در سطح جهان و حتی در سطح آسیا داشته باشیم. البته در سطح آسیا در چند رشته دیگر مثل فوتبال که فراگیرترین و محبوب ترین رشته ورزشی جمهوری اسلامی است، ما در زمره کشورهای برتر قرار داریم و حتی چند سال پیش در بازی های آسیایی پکن قهرمان آسیا شدیم.

در مجموع اگر بخواهیم به فرمایشات مقام معظم رهبری جامه عمل بپوشانیم، باید در درجه اول در زمینه توسعه ورزش به خصوص ورزش هایی که در آن، در موقعیت مناسبی قرار داریم و همچنین ورزش های محبوب همه مردم، کارهای زیادی انجام بگیرد. در بعضی رشته های دیگر هم سرمایه گذاری در حد وسیع لازم نیست. بعضی از ورزش ها زمینه مردمی ندارد و مثلاً شاید در کل کشور حتی ۱۰۰۰ نفر هم به آن علاقه مند نباشند. این رشته ها نه از نظر کمی برای ما قابل ارزش هستند و نه از نظر کیفی.

با توجه به این که امکانات و منابع تخصیصی کشور ما برای امر ورزش محدود می باشد، باید در چند رشته مشخص سرمایه گذاری بشود تا در سطح آسیا و جهان بتوانیم مدال بیاوریم. در این راستا چند کار اصلی باید انجام بشود.

۱- ورزش هایی که مستقلاً خودشان مدال آور هستند، شناسایی بشوند. نظیر کشتی آزاد، ورزش های رزمی، فوتبال، تیراندازی و... و پس از شناسایی مورد حمایت همه جانبه دولت، جامعه ورزشی و مردم قرار گیرند.

۲- ورزش هایی که می توانند به ورزش های دیگر کمک کنند مثل ورزش های پایه و همچنین ورزش هایی که دین اسلام بر آن تأکید ورزیده است، شناسایی شوند و مورد تقویت و حمایت قرار گیرند.

۳- به عنوان کار مبنایی و اصولی باید به تقویت ورزش در سطح عمومی پرداخت. برای این کار باید از دبستان شروع نمود. متأسفانه در مدارس معلم ورزش مدت هاست، حذف گردیده است. باید ورزش از مدارس شروع گردد و سپس در دوره راهنمایی و متوسطه و عالی قهرمانان شناسایی شده و مورد توجه قرار بگیرند.

۴- در بُعد کیفی حتماً باید از علم روز دنیا استفاده کنیم. ورزش امروز دنیا یک ورزش علمی است. دور شدن از جنبه علمی و کلاسیک ورزش و پرداختن به آن ما را از سطح پیشرفته ورزش که همان سطح قهرمانی

است به دور می‌دارد.

بحث سوم - ورزش بانوان

یکی دیگر از موارد مورد تأکید رهبر انقلاب در بیاناتشان که امروز در سطح جامعه نیز با آن روبه‌رو هستیم، مسئله ورزش بانوان و ضرورت پرداختن به آن می‌باشد.

در ضرورت پرداختن بانوان به ورزش و اهمیت و جایگاه آن جای هیچ بحثی نمی‌باشد، اما این که در چه حد برای آن سرمایه‌گذاری باید نمود و بانوان تا چه حد ورزشکار باشند و اصولاً در ورزش بانوان نیز ورزش در سطح قهرمانی مطرح می‌باشد یا خیر و این که در چه حد در مجامع بین‌المللی باید حضور داشته باشیم همه مسائلی است که جای بحث و بررسی کارشناسی دارد. اما برای روشن شدن این بحث، روشن شدن یک نکته ضروری به نظر می‌رسد و آن این که در ورزش بانوان چه هدفی را دنبال می‌نماییم؟ این سؤالی است که ضروری است کارشناسان در دولت و مجلس و مجامع بانوان باید به آن پاسخی مناسب بدهند و پس از آن به برنامه‌ریزی در موارد فوق بپردازند.

همان‌طور که مقام معظم رهبری تأکید فرموده‌اند، توسعه ورزش بانوان با رعایت حدود اسلامی باید مطمح‌نظر باشد و به آن بها داده شود.

خوشبختانه اخیراً سیاست‌های فرهنگی ورزشی بانوان در قالب طرحی به شورای عالی انقلاب فرهنگی ارائه گردیده است که امید است با کارشناسی لازم در این زمینه مراحل مختلف کارشناسی را در شورای عالی انقلاب فرهنگی طی نماید و پس از تأیید آن شورادر اختیار ریاست محترم جمهوری جهت ابلاغ به سازمان تربیت بدنی و سایر دست‌اندرکاران امر ورزش بانوان قرار گیرد.

بحث چهارم - مجلس شورای اسلامی و ورزش

نظر به اهمیت موضوع ورزش و ضرورت پرداختن به حل مسائل و مشکلات آن از سوی مسئولان امر، مجلس شورای اسلامی نیز در مقام و جایگاه قانونگذاری در دوره پنجم توجه ویژه‌ای به این مسئله داشته است. در مجلس شورای اسلامی به دنبال بیانات مقام معظم رهبری و اهمیت مطالب مطروحه ایشان که همان‌گونه که قبلاً ذکر شد، شاید بتوان آن را به عنوان اساس و پایه تدوین «منشور توسعه ورزش» در کشور دانست، تشکلی از نمایندگان ورزشکار که بعضاً نیز از دست‌اندرکاران امر ورزش می‌باشند، تشکیل شد و به بحث و بررسی پیرامون روش‌های محقق شدن فرمایشات معظم‌له و کمک‌هایی که مجلس شورای اسلامی در این زمینه می‌تواند انجام دهد، پرداخته است.

این تشکل که فراکسیون ورزش مجلس نام دارد، یک کار جدید است که به دنبال احساس نیاز به یک مرکز رسیدگی به امور ورزش در مجلس شورای اسلامی تشکیل گردیده است. در این زمینه این فراکسیون با کارشناسی پیرامون مسائل فوق و به خصوص در رابطه با فرمایشات مقام معظم رهبری در این زمینه پیشنهاداتی به دستگاه‌های اجرایی ارائه می‌کند. تا به امر ورزش بهتر و بیشتر رسیدگی نمایند.

همچنین این فراکسیون سعی نموده است که به‌هنگام تصویب بودجه در مجلس شورای اسلامی با

گنج‌نیدن تبصره‌هایی، به توسعه کمی و کیفی ورزش کمک نماید.

بحث پنجم - تشکل‌های ورزشی

یکی از مسائل با اهمیت ورزش، توجه به نقش تشکل‌ها و جوامع ورزشی می‌باشد. این تشکل‌ها چه در قالب تیم‌ها یا باشگاه‌ها و یا اشکال دیگر آن، می‌توانند سهم بسزایی در پیشبرد ورزش به‌خصوص ورزش قهرمانی داشته باشند. فعالیت این‌گونه مجامع و تشکل‌ها معمولاً با رقابت نیز همراه می‌باشد، می‌تواند در صورت جهت‌دهی صحیح به رشد و اعتلای ورزش عمومی و ورزش قهرمانی منجر گردد.

در عین حال می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح و توجه به جایگاه این‌گونه تشکل‌ها در جامعه و محبوبیتی که در بین جوانان دارند به توسعه و تثبیت پایه‌های ارزشی ورزش پرداخت. همان‌گونه که قبلاً ذکر گردید، این‌گونه مکان‌ها و تشکل‌ها در صورت رعایت مسائل و برنامه داشتن می‌توانند فرصت‌های لازم را برای پر نمودن اوقات فراغت در اختیار نوجوانان و جوانان جامعه قرار دهند تا بدین ترتیب ضمن فراهم آوردن زمینه‌های لازم جهت اعتلای ورزش قهرمانی و شکوفاشدن استعداد‌های جوانان، آنها را از افتادن در دام مفساد اجتماعی و اخلاقی نظیر اعتیاد به سیگار و مواد مخدر و ... مصون نماییم.

یکی دیگر از فواید این‌گونه تشکل‌ها و جوامع ورزشی این است که می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح و منظم جوانان را با اهداف فرهنگی ورزشی و حتی سیاسی، اجتماعی نظام مقدس اسلامی آشنا نمود و با جهت دادن به حرکات آنها، این‌گونه استعداد‌ها را در خدمت شکوفایی نظام جمهوری اسلامی به کار گرفت. در کشور ما با توجه به محبوبیت این‌گونه تشکل‌ها و تیم‌های ورزشی با برنامه‌ریزی لازم و هدفمند می‌توان زمینه مشارکت اقشار مختلف جوان را در صحنه‌های مختلف سیاسی و اجتماعی جامعه فراهم آورد و سعی نمودن از کانال این‌گونه مجامع و تشکل‌ها و با استفاده از موقعیت و جایگاه مناسب آنها در نزد جوانان، آنها را به شرکت فعال در انتخابات و مشارکت در تعیین آینده سیاسی خودشان ترغیب نمود. تجربه نشان می‌دهد در این زمینه استفاده از شخصیت‌های ورزشی محبوب در رشته‌های مردمی و ترغیب و تشویق جوانان توسط این افراد در حد خود ابزار مناسبی برای مشارکت سیاسی جوانان در تعیین سرنوشت خویش و کشور اسلامی مان بوده است.

بخش ششم - رهیافت‌ها

با توجه به مطالبی که ذکر شد در این قسمت رهیافت‌هایی جهت حل هر چه بیشتر مشکلات ورزشی کشور و فراهم آوردن زمینه‌های لازم تحقق فرمایشات رهبری در مورد ورزش ارائه می‌گردد. این رهیافت‌ها و راه‌حل‌ها در چند سر فصل دسته‌بندی می‌گردد.

الف - طرح و برنامه

۱- با توجه به این‌که کشور ما کشوری است با بافت جمعیتی جوان و اکثریت جمعیت آن را افراد زیر ۳۰ سال تشکیل می‌دهند، مناسب است که از سوی دولت و مسئولین امور ورزش توجه ویژه‌ای به امر ورزش معطوف گردد. برای هر گونه اقدامی در این زمینه داشتن سیاست مشخص و برنامه‌ریزی دقیق لازم

- است. شایسته است حال که مقام معظم رهبری با بیانات اخیر خود در زمینه ورزش، اهمیت آن را یادآور گردیدند، دولت و مجموعه مسئولین ورزش به تدوین سیاست‌های طبع و کامل با بهره‌گیری از سخنان مقام معظم رهبری در این زمینه پردازند و مجموعه این سیاست‌ها که می‌تواند «منشور توسعه ورزش» در کشور جمهوری اسلامی ایران را تشکیل دهد، اعلام نمایند.
- ۲- بازنگری اهداف و سیاست‌های کلان ورزش به منظور تعیین اولویت‌های ورزش همگانی و ورزش قهرمانی و نحوه تعامل این دو سبک ورزش با یکدیگر به وسیله تعیین شاخص‌ها و استانداردهای دقیق برای هر یک از سبک‌های یاد شده؛
- ۳- توجه عملی به ورزش سنین پایه و سرمایه‌گذاری در سطوح پیش دبستانی و مقاطع بالاتر به وسیله اتخاذ روش‌های کیفی؛
- ۴- برنامه‌ریزی برای تقویت بنیه علمی تربیت بدنی و ورزش کشور در تمامی سطوح؛
- ۵- برنامه‌ریزی برای ارتباط منظم و سیستماتیک تربیت بدنی کشور با مراکز علمی، تحقیقاتی و دانشگاه‌های داخل و خارج از کشور؛
- ۶- برنامه‌ریزی برای هدایت و نظارت بر محتوای برنامه‌های ورزشی در رسانه‌های گروهی، به خصوص نشریات ورزشی به منظور جلوگیری از ایجاد تنش‌های کاذب در فضای ورزش کشور.
- ب- تشکیلات، بودجه و اعتبار
- ۷- مطالعه و بررسی تشکیلات سازمان تربیت بدنی و ورزش به منظور اصلاح ساختار آن و انتخاب ساختار مناسب؛
- ۸- ایجاد تمرکز در تصمیم‌گیری‌ها و اتخاذ سیاست‌ها از طریق هماهنگی کلیه ارگان‌های ورزشی با سازمان تربیت بدنی به ویژه آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و کمیته ملی المپیک؛
- ۹- افزایش بودجه و اعتبارات از اعتبارات ویژه موجود در کشور و تخصیص منابع مالی کافی از طرق مختلف؛
- ۱۰- ایجاد سیستم نظارت و کنترل بر نحوه هزینه نمودن اعتبارات و صرف بهینه بودجه.
- ج- سیستم مدیریت و رهبری
- ۱۱- انتصاب و انتخاب مدیران ارشد واجد شرایط و متخصص برای مدیریت در یک دوره طولانی مؤثر؛
- ۱۲- به کار گماردن کادر انسانی متعهد و کاردان در دوره‌های مختلف امور ورزشی.
- و- ورزش قهرمانی و تیم‌های ملی
- ۱۳- دلگرم کردن و اولویت دادن به مربیان داخلی در جهت بهره‌گیری هر چه بیشتر از تجربیات ارزنده پیش‌کسوتان ورزش کشور. بدیهی است در صورت ضرورت و پس از انتظام و بهره‌گیری حداکثر از قابلیت‌های داخلی، می‌توان از مربیان خارجی نیز استفاده کرد؛
- ۱۴- به کارگیری مربیان تخصصی مختلف در اداره و رهبری تیم‌های ملی (بدن‌سازی، تکنیک، تاکتیک و روانشناسی، تغذیه و ...)
- ۱۵- برنامه‌ریزی برای افزایش بهره‌وری اردوهای آمادگی تیم‌های ملی و جلوگیری از به هدر رفتن هزینه‌ها؛
- ۱۶- توجه به مشکلات مالی و اقتصادی مربیان و قهرمانان ورزشی و ایجاد یک سیستم منظم و عادلانه پرداخت حقوق و دستمزد برای تمامی رشته‌ها ورزشی.